

Sborníček námětů pro doplňkové výukové aktivity žáků se SVP

- Odstraňování poruch mluvení

Autor: Mgr. Jitka Novotná

Praha, červen 2015

Registrační číslo projektu:	CZ.2.17/3.1.00/36357
Realizátor projektu:	FZŠ při PedF UK, Praha 13, Brdičková 1878

Obsah

1. Úvod.....	1
1.1 Logopedie.....	1
1.2 Obecné základy logopedických přístupů:.....	1
1.3 Organizace logopedické péče v ČR:.....	1
2. Poruchy vývoje řeči:	3
2.1 Vývoj opožděný	3
2.2 Vývoj omezený.....	3
2.3 Vývoj přerušovaný	3
2.4 Vývoj předčasný.....	3
2.5 Vývoj odchylný	3
2.6 Vývoj porušený	4
2.7 Vývoj zamezený.....	4
3. Logopedická prevence:	5
3.1 Druhy prevence	5
3.1.1 primární.....	5
3.1.2 sekundární	5
3.1.3 terciální.....	5
3.2 Zásady logopedické prevence:	5
4. Logopedická prevence v předškolním a mladším školním věku:	7
4.1 Orientační logopedické vyšetření.....	7
4.2 Základy logopedického přístupu:	7
4.3 Terapie:.....	7
4.3.1 Zásady práce:	8
4.3.2 Přípravná cvičení:	8
5. Vlastní průběh logopedické chvílky:	9
5.1 Specifické obtíže ve škole:	9
5.2 Stavba logopedické chvílky (hodiny).....	10
5.3 Jazyková chvílka	10
5.4 Sluchové hry – cvičení fonemického (rozlišovacího) sluchu.....	11
5.5 Příklady logopedické chvílky:.....	15
5.5.1 JAZYKOVÁ CHVILKA - LOGOPEDICKÉ CVIČENÍ PRO HLÁSKU „B“.....	15
5.5.2 JAZYKOVÁ CHVILKA - LOGOPEDICKÉ CVIČENÍ PRO HLÁSKU „Č“.....	19
5.5.3 LOGOPEDICKÉ CVIČENÍ PRO HLÁSKU „D“	27
5.5.4 JAZYKOVÁ CHVILKA V HODINĚ ČESKÉHO JAZYKA - LOGOPEDICKÉ CVIČENÍ PRO NÁCVIK HLÁSKY A PÍSMENA „L“	34

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

6. Rady rodičům:.....	39
7. Použitá literatura	40

1. Úvod

1.1 Logopedie

Logopedie je speciální pedagogická disciplína, která se zabývá výchovou a vzděláváním, komplexní péčí o osoby s narušenou komunikační schopností a prevencí tohoto narušení.

logos = slovo, paidea = výchova (z řečtiny)

Narušená komunikační schopnost – nepatří sem jen napravování řeči či výslovnosti, zahrnuje poruchu všech složek komunikace (porozumění řeči, lexikální, zvuková, gramatická stránka jazyka...)

1.2 Obecné základy logopedických přístupů:

1. Logoped a logopedický asistent musí být dobrým pedagogem a psychologem, měl by ovládat potřebné znalosti fonetiky a fyziologie řeči, nápravné metody.
2. Logoped a asistent by měl být trpělivý, klidný a měl by mít dobrý vztah k dětem
3. Při logopedické práci je někdy nutné použít mechanických prostředků (zrcadlo, magnetofon, špachtličky).
4. Základním požadavkem je naprostá relaxace dítěte – tělesná i duševní.
5. vyšetření a průběhu cvičení vedeme pravidelný individuální záznam.
6. Nutná je spolupráce s rodinou, s třídním učitelem.

1.3 Organizace logopedické péče v ČR:

1. Resort školství

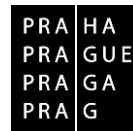
- soustava škol pro děti s vadami řeči (MŠ, ZŠ, ZvŠ s vadami řeči)
- speciální třídy (v MŠ tzv. „logopedické třídy“, při ZŠ, specializované třídy pro žáky se specifickými vývojovými poruchami učení – i ZŠ)
- speciální školy (ZvŠ – péče zajištěna v rámci řečové výchovy, MŠ a ZŠ pro sluchově postižené)

Evropský sociální fond

Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

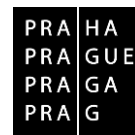
- speciálně pedagogická centra při školách pro žáky s vadami řeči (zabývají se diagnostickou, depistážní, poradenskou i reedukační činností)
- pedagogicko-psychologické poradny

2. Resort zdravotnictví

- logopedické poradny při poliklinikách, při odděleních foniatrie, ORL, neurologie
- soukromé logopedické poradny, kliniky
- logopedi působí v rehabilitačních stacionářích pro děti, v léčebnách pro dlouhodobě nemocné

3. Resort práce a sociálních věcí

- v ústavech sociální péče je postiženým jedincům věnována v rámci komplexní péče

2. Poruchy vývoje řeči:

2.1 *Vývoj opožděný*

měl by se do 7 let upravit do normálu (děti z DD, biologické příčiny – lehká vada sluchu)
dítě s menší slovní zásobou, pomoc: začlenění do kolektivu - rozvoj
mluvená řeč se vyvíjí sice podstatně později, ale v dalším průběhu se vyrovná obvyklému průběhu
(dědičnost, výchovné vlivy)

2.2 *Vývoj omezený*

s těžkou poruchou sluchu, MR
veškeré činnosti a dovednosti, tedy i řeč se vyvíjí pomalu a opožděně, stav nelze nikdy
normalizovat (vnitřní i vnější příčiny)

2.3 *Vývoj přerušovaný*

normálně začal, vysoká teplota, v důsledku traumatu – mutismus
afázie – dochází ke ztrátě již vyvinuté řeči (senzorická, motorická, celková) – poškození mozkové
tkáně
vyznačuje se tím, že byly postiženy začátky rozvíjení řeči, která vycházela ze základů celkem
normálních (následky – závažná onemocnění, úrazy, krátkodobé, dlouhodobé až trvalé)

2.4 *Vývoj předčasný*

anomálie, řeč se vyvíjí předčasně, nepřiměřeně k věku (malí géniové a když je rodiče nutí)

2.5 *Vývoj odchýlný*

dochází k defektivitě vývoje, který probíhal normálně (schizofrenie), neustále se zhoršuje, zlepšuje
nebo stagnuje – práce psychiatrů, medicína
řeč se vyvíjí nesprávně a odchýlně od obvyklého způsobu mluvení

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

2.6 Vývoj porušený

při DMO, rozštěp patra – patlavost (dyslalie), breptavost

2.7 Vývoj zamezený

chybí řeč (MR), dysfázie (neporušený intelekt, chybí schopnost řeči)

3. Logopedická prevence:

3.1 Druhy prevence

3.1.1 primární

založena na tom, co ohrožuje celou populaci

rodina – správný mluvní vzor, dostatek mluvních příležitostí, porozumění – nechat dítě mluvit

- *zdravé děti se musí naučit správně mluvit, musí si osvojit správné komunikační návyky, úkolem: ovlivňovat vývoj řeči*

3.1.2 sekundární

týká se skupin, které jsou nějakým způsobem ohroženy

prevence poruch hlasu u hlasových profesionálů (Vincentka na kloktání učitelům)

- *jedincům s narušenou komunikační schopností věnovat takovou speciální péči, aby dokázali překonat své nedostatky, aby nedocházelo k deformaci osobnosti*

3.1.3 terciální

zamezení rozšíření poruchy, snížit riziko sekundárních příznaků (aby u koktavého nevznikla logofobie), minimalizovat dopady (naučit se komunikovat s dítětem, vytvořit popř. alternativní komunikaci)

zaměřit se i na sociální vztahy (neverbální složky komunikace – 80% hovoříme neverbálně, 20% verbálně --- soulad mezi verbálním a neverbálním sdělením)

3.2 Zásady logopedické prevence:

správný mluvní vzor

formálně, správná výslovnost, obsahová správnost, věkově přiměřené a obsahově správné)

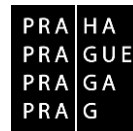
náprava možná i v dospělosti, pokud nebrání patologie orgánu

Evropský sociální fond

Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

vhodná slovní zásoba

použít přiměřeně k věku

vadnou výslovnost neopravovat

pouze zopakovat správně, bez upozornění

dávat dostatek mluvních příležitostí

ale nenutit k mluvě

odstranit negativní vlivy

vhodný postoj a přístup k dítěti

např. nereagovat na úspěch

včasné zahájení terapie

depistáž

Evropský sociální fond

Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti

4. Logopedická prevence v předškolním a mladším školním věku:

4.1 Orientační logopedické vyšetření

(podkladem pro práci, součástí výchovné práce)

- *anamnéza* – zjišťujeme základní osobní (průběh těhotenství, porodu, vývoj v dětství), rodinné údaje (nejrůznější poruchy a onemocnění) a sociální prostředí
- *orientační vyšetření sluchu* – opakování slov ze vzdálenosti 6m (šept), 8-10m (hlasitá řeč)
- *orientační vyšetření fonematického sluchu* – dítě má rozpoznat daný obrázek či rozlišit slova typu
 - myje-pije, myška-miska apod.
- *orientační vyšetření zrakového vnímání* – krátkozraké dítě knížku dává blízko k očím apod.
- *orientační vyšetření motoriky* – okopírované listy
- *orientační vyšetření výslovnosti* – formou rozhovoru pomocí obrázků, pohádky apod.
- *orientační vyšetření laterality* – okopírované listy

4.2 Základy logopedického přístupu:

- vyšetření výslovnosti nutno provádět pečlivě a systematicky
- nesprávně tvořenou hlásku neopravujeme, ale vytváříme hlásku novou
- snažíme se vycházet z hlásky, kterou dítě dovede vyslovit (místo r – td)
- novou hlásku vyvozujeme cestou sluchovou
- výcvikem se snažíme zafixovat utvoření správné hlásky
- vyvozování nových hlásek je činnost namáhavá a úporná, proto necvičíme dlouhou dobu, ale krátkodobě a vícekrát denně (15-20 minut)
- při automatizaci hlásky vyřazujeme obtížná slova

4.3 Terapie:

- vyvozování nového zvuku
- identifikace nového zvuku s hláskou
- zapojení hlásky do slabik a slov
- procvičení hlásky

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

- automatizace a fixace
- běžné používání hlásky
- mechanické pomůcky: drátěné sondy, špígle, zrcadlo, magnetofon (porovnání výsledků), indikátory (světelně signalizují správnou hlásku)
- úprava prostředí (rodina, škola, poradna)

4.3.1 Zásady práce:

- výuka výslovnosti má probíhat v klidném prostředí bez rušivých vlivů
- nesprávnou výslovnost neopravujeme, ani nepřipomínáme, nýbrž vytváříme nový zvuk
- zpočátku cvičíme s nejmenší hlasovou intenzitou – šeptem
- dítě do cvičení nikdy nenutíme
- cvičíme vždy krátkodobě, ale soustavně
- cvičení má předcházet poučení rodičům

4.3.2 Přípravná cvičení:

- dechová a fonační cvičení
 - rozvoj motoriky (pohybové hry, jemná motorika, artikulační cvičení)
 - rozvíjení fonemického sluchu (hra na ozvěnu, určování rozdílů ve slovech, slovní kopaná)
 - rozvíjení zrakového vnímání (hra na zrcadlo)
- výchova správné výslovnosti (preventivní cvičení na jednotlivé hlásky)

5. Vlastní průběh logopedické chvíle:

Lekce logopedické prevence byly zaměřeny na komunikaci a řeč žáků prvních a druhých tříd základní školy.

Výchova řeči – znamená rozvíjení schopnosti sdělování, tedy učení jedince správně řeč užívat do hodin s logopedickou péčí byli zařazeni žáci s problémy v komunikaci a vadami výslovnosti jednotlivých hlásek. Žák byl zařazen do hodin na základě závazné přihlášky, kterou na doporučení pedagogických pracovníků, podali rodiče dítěte. Klienti byli vybráni z prvních a druhých tříd ZŠ.

Reedukace probíhala jedenkrát týdně po skupinkách. Po úvodních diagnostických hodinách byli žáci rozděleni do třech skupin po třech maximálně čtyřech žácích. V prvních týdnech pracovaly skupinky každý týden, po naplnění dětmi jednou za čtrnáct dnů. Skupinky se pravidelně střídaly.

Hodiny s logopedickým zaměřením na rozvoj komunikace a výslovnosti jednotlivých hlásek probíhaly společně i se cvičeními zaměřenými na hrubou a jemnou motoriku, motoriku mluvidel, dechová cvičení, na sluchové vnímání a fonemický sluch a hry zaměřené na rozvoj slovní zásoby a automatizace hlásek.

Péče o klienty byla co nejkomplexnější, protože většina z nich neměla pouze vadu řeči, ale i problémy spojené s poruchami pozornosti a se specifickými poruchami učení. Při práci s klientem se přistupovalo individuálně, dodržovala se posloupnost vyvozování hlásek, vzhledem k ontogenezi jednotlivých hlásek. Postupovalo se tedy od nejjednodušších ke složitějším (pořadí: samohlásky M, B, P, F, V, H, CH, J, N, D, T, Ě, Ď, Ň, K, G, Z, Š, Č, Ž, L, R, Ř). Vycházíme z individuálních potřeb dítěte.

Procvičené hlásky se upevňovaly činnostmi a hrou a dítě se povzbuzovalo, chválilo. Zlepšení a úroveň komunikačních schopností umožňují dětem lépe se zařadit do dětského kolektivu a později jsou předpokladem k úspěšnému společenskému, partnerskému a profesnímu uplatnění. Řeč a komunikace se tedy musí rozvíjet nejen v od narození, ale i v době školní docházky.

5.1 Specifické obtíže ve škole:

- nepříznivé důsledky ve školní práci i v rozvoji osobnosti dítěte
- zvláště při senzorických formách se dyslalie promítá do výkonu čtení i psaní
- dítě patlavě čte a při psaní dělá tytéž chyby jako při vyslovování
- značné znehodnocování jeho práce v ČJ
- neúspěchy se mohou přenášet i na jiné předměty, žák ztrácí chuť k učení a ke školní práci vůbec

5.2 *Stavba logopedické chvilky (hodiny)*

1. krátká motivace (pohádkou, vyprávěním, říkadlem, básničkou)
2. dechová cvičení
3. cvičení zaměřené na motoriku mluvidel (gymnastika mluvidel, jazyka)
4. cvičení zaměřená na vyvození a upevnění potřebné hlásky (hry, pexeso, obrázková cvičení)
5. grafomotorická cvičení
6. pohybová hra na závěr

5.3 *Jazyková chvilka*

prostředek pro výchovu řečových schopností a jazykových dovedností

jednotlivé části jazykové chvilky

- sluchové hry
- dechová cvičení

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

- průpravná cvičení k artikulaci – Zvukomalebná slova
- cvičení motoriky mluvidel
- rytmiizace slov – rýmy...
- rozvíjení souvislého vyjadřování
- cvičení motoriky a grafomotoriky

5.4 Sluchové hry – cvičení fonematického (rozlišovacího) sluchu

poslech a určování písničky podle melodie

(CD Tancuj, tancuj)

zvuky a hlasy

Co je to?

– ve městě –

z ulice

provoz na silnici

pracovní stroje

dopravní prostředky - letadla, auta, vlaky ...

– na venkově –

zemědělské stroje

zvoničky ...

domácí zvířata

ptáci

- známé činnosti -

bez zrakového vnímání

klepání na dveře

trhání papíru

Evropský sociální fond

Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

tíkot hodin

zvonění budíka

chůze – kroky, dupání, utíkání...

hlasy kamarádů (zvířat, ptáků)

Jazykové hry a říkadla – rozvíjení fonemického sluchu

V kruhu jsem se zatočila,
ještě k tomu poskočila,
a teď, děti, pozor dejte,
kdo vás volá poslouvejte“.

Letí vrabec, letí,
ptá se našich dětí
Děti, děti, kdo to je,
kdo se na M /T, P, B, A.../ jmenuje?
(jakpak on se jmenuje)?

Počítáme jedna, dvě,
hádej, kdo teď vyhraje?
Ten, kdo mi to řekne
v krátku, co má auto
(mísa, šátek...)
na začátku.

**Evropský sociální fond
Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti**

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

Vláček veze balíčky,
pro kluky a holčičky.
Každý vagón věci tají,
které na M /P, Z.../ začíná /

Jede vláček Kolejáček,
co nám veze, kdo to ví?
Veze nám M /P, Z, A.../ na začátku,
kdo to slovo dopoví.

Jde Toník smutně ze školy,
dnes dostal těžké úkoly.
Kdopak mu, děti, radu dá,
co všechno na C
/A, B, R, K, Z.../ začíná?

Porouchal se telefon,
co vyzváněl jako zvon.
Jaká pak ta zpráva byla,
která na MA /BA, PO.../ začínala?

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

Kdopak jsem já, kdo to ví,
ať mi rychle odpoví.
To vám, děti, povídám,
že já na V /P, Z, A.../ začínám.

Auto veze balíčky,
pro kluky a holčičky.
Každý balík věci tají
které na B/C,A D M/... začínají

5.5 Příklady logopedické chvílky:

5.5.1 JAZYKOVÁ CHVILKA - LOGOPEDICKÉ CVIČENÍ PRO HLÁSKU „B“

Věková kategorie: 6 - 7let

Pomůcky:

Ozvučná dřívka, bubínek, piano, budík, trumpetka, píšťalka, pytlík bonbónu, nafukovací balónek, rolničky, triangel, brečící panenka.

Motivace:

„Děti, zahrajeme si na malé muzikanty, nejprve budete poslouchat zvuky a hádat, jaký předmět tento zvuk vydává a potom si na některé předměty a hudební nástroje zahrajeme.“

Děti se usadí na lavičku zády k paní učitelce a zavřou si oči. Po každém zvuku odpoví na otázku „Copak jsi slyšel (a)“? Po té se děti podívají na předmět a já znovu na tento předmět zahraji, aby se děti přesvědčily, že byl vydán zvuk ze stejného předmětu.“

Rozdám dětem ozvučná dřívka, bubínek, trumpetku, panenku, která zapláče na text „má panenka zaplakala... neplakej“.

Prší

Prší, prší, jen se leje.

Kam, koníčky, pojedeme?

Pojedeme na luka,

až kukačka zakuká.

Kukačka už zakukala,

má panenka zaplakala.

Ty, kukačko, nekukej,

má panenko, neplakej.

Dechové cvičení:

- nádech - nosem, dlouhý výdech – ústy bez fonace (bez hlasu)

Evropský sociální fond

Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

fouká větřík, fouká vítr,

- *nádech – nosem, dlouhý výdech – ústy s fonací*

troubení auta, houkání vlaku, bučení krávy

- *nádech - přerušovaný výdech*

vaříme v tlakovém hrnci (cccccc)

- *usměrňování vydechování proudu*

foukání různými směry do obličeje, do ofiny vlasů

Motorika mluvidel:

Cviky pro rozvíjení motoriky mluvidel před zrcadlem

Šašek

- po celou dobu jsou plynule zavřená ústa a semknuté rty

- plynule zvolna do maximálního roztažení koutků

plynule zvolna do maximálního stažení koutků (3x – 5x opakovat)

Ještěrka

- jazyk lehce vysunutý mezi rty dělá vodorovný pohyb do strany
- ústa jsou lehce otevřená, jazyk nemá žádnou oporu a ničeho se nedotýká, kromě dokončení pohybu v koutku úst
- nacvičujeme z počátku volný plynulý pohyb; pokud se cvik daří, tempo pomalu zrychlujeme.

Balónek

- nafouknutí balónku, přemísťování vzduchu z jedné tváře na druhou

Zmrzlina

- olizování horních a dolních rtů; snaha dotknout se špičky nosu a co nejblíží k bradě

Sluchové vnímání a fonematický sluch:

Dub . (vytřukávání slabik dřívkem o podložku)

Ba- lón .. Bu – ben ..

Žá – ba .. Chle – ba ..

Bo – ty .. Hou – ba ..

Ko – by –la ... Bam- bu –le ...

Be – ruš – ka ... Ci – bu – le ...

Fot – ba – lis – ta

Průpravná cvičení k artikulaci hlásky „B“

Bů, bé (napodobení zvuku zvířat)

Bác, bum, bim bam, br (citoslovce)

O neposlušném balónku

(Děti sedí na bobku v kroužku a poslouchají pohádku. Když uslyší v textu slovo balónek, vyskočí s rukama nahoru a opět jdou do původní pozice).

Byli tři **balónky**. Jeden **balónek** byl modrý, jmenoval se Vašík. Druhý **balónek** byl červený a jmenoval se Tereška. Třetí **balónek** byl žlutý a jmenoval se Honzík.

Balónčí děti si rády hrály na honěnou. Lítaly si na obloze, schovávaly se **balónčí** mamince za větve stromů a za komín. Tam rád sedával malý kos Ferda, který byl **balónků** kamarád. Jednou ráno,

Evropský sociální fond

Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti

řekla maminka **balónkům**. „Musím jít **balónci** nakoupit. Buďte tady **balónci** hodní a nezlobte, nelítejte nikam daleko, aby Vás neodnesl veliký vítr.“ **Balónci** slíbili mamince poslušnost a tak **balončí** maminka odešla. Děti si hrály, svítilo krásně sluníčko. Žlutý **balónek**, Honzíka napadlo, že by se rád podíval, kde bydlí sluníčko. **Balónek** vyletěl moc vysoko, kde foukal velký vítr a začal Honzíka unášet pryč ze zahrady. Když to viděli **balončí** sourozenci, Terežka a Vašík, začali volat na kosího kamaráda. „Ferdo, Ferdo, zachraň nám **balončího** bratříčka, unáší ho velký vítr“. Malý kosí kamarád ani chvíli nečekal a letěl rychle pro žlutý **balónek**. Chytil **balónek** za provázek a snášel se s ním dolů na zahradu. To už se ale vrátila **balončí** maminka, a když viděla co se stalo, Honzíkově hodně vyhubovala. Ferda za svou odvážnost dostal sladkou odměnu.

Hry pro rozvoj slovní zásoby a automatizaci hlásky

(Např. rytmizace – rýmy, říkanky, hádanky, zrakové cvičení, hmatové cvičení, pracovní listy, grafomotorika, skládání rozstříhaných obrázků, říkanky s pohybovým doprovodem aj.)

- obtahování písmena opticky ve vzduchu
- obtahování písmena v předloze v kreslicím písku
- v tematickém obrázku najdi všechny předměty i zvířata, která začínají na písmeno „B“
- v řadě obrázků najdi ty, které začínají na písmeno „B“ a zakroužkuj je
- kouzelný pytlík – vyndávání obrázků a seřazování obrázků začínajících na písmeno „B“, polož tyto obrázky vlevo, vpravo, vedle sebe, pod sebou aj.

Uvolňovací cvik pro tvoji ručičku:

Říkej a kresli, jak palička bubnuje: bum-bum-bum-bum (rukama předvádíme bubnování se zvukovým doprovodem).

Povídání nad obrázkem, vyhledávání předmětů začínajících na hlásku „B“

Malovaný dopis

Na závěr si řekneme a vytleskáme slovo bonbón a odměníme se sladkým bonbónem

Evropský sociální fond

Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

5.5.2 JAZYKOVÁ CHVILKA - LOGOPEDICKÉ CVIČENÍ PRO HLÁSKU „Č“

Věková kategorie:

6 - 7 let (1. třída základní školy)

Časová dotace:

45 minut (vyučovací jednotka)

Cíl:

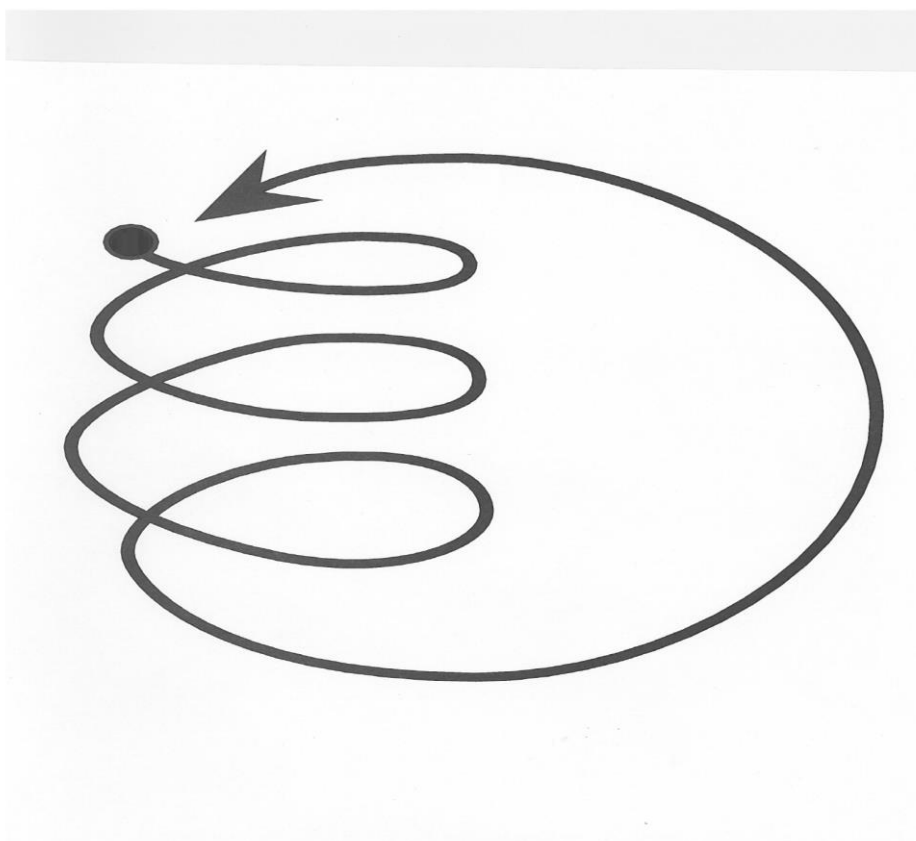
zvládnutí výslovnosti a správného psaní tvaru písmene Č

Pomůcky:

měkká tužka (trojhranná), pracovní listy, Slabikář, PC – program

Písnička:

Koulelo se, koulelo, červené jablíčko... (zpíváme společně, hlasitě, v rytmu, dbáme na správnou artikulaci, hudební doprovod). Taktování – grafomotorika, uvolnění ruky:

Automasáž mluvidel:

masáž dásní před i za zuby (tzv. kolotoč), kroužení špičkou jazyka po rtech, úsměv s širokým roztažením úst střídát s mračením

Dechové a rytmičná cvičení:

- a) nádech nosem, pravá ruka na břicho, pomalu vypouštíme vzduch a sledujeme pohyb břicha
- b) zkoušíme improvizaci popěvku čačača, čučuču, čičiči (využijeme všechny samohlásky, které známe) - zapojíme dynamiku – zeslabování (šeptáme) a zesilování hlasu
- c) učitelka vytleskává rytmus, děti opakují (např. ---., ..., .-,, atd.)

Motorika mluvidel:

Č, Č, Č č, č, č či a či a čičičíí.	• Říkáme a rytmezujeme společně s učitelkou
---	---

Vlastní nácvik psaní : metoda analyticko – syntetická

Srovnávání tvarů tiskacího a psacího písmene č, Č – práce učitelky na interaktivní tabuli.

Porovnáváme tvar, velikost, úměrnost, sklon, hustotu atp.

Při práci využíváme znalosti o písmenu c, C (podobnost tvaru, jiná výslovnost) – pracujeme s názorem.

Uchopíme psací náčiní – učitelka zkontroluje ostrouhání tužky a správný úchop. Odstraníme např. křečovitě držení tužky, pěstičkou atd.) .

Nácvik psaní písmene č, Č – dokreslování kytiček:

a) Dbáme na správný úchop (solíme), plynulý oblouček - vedeme jednotážný pohyb.

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

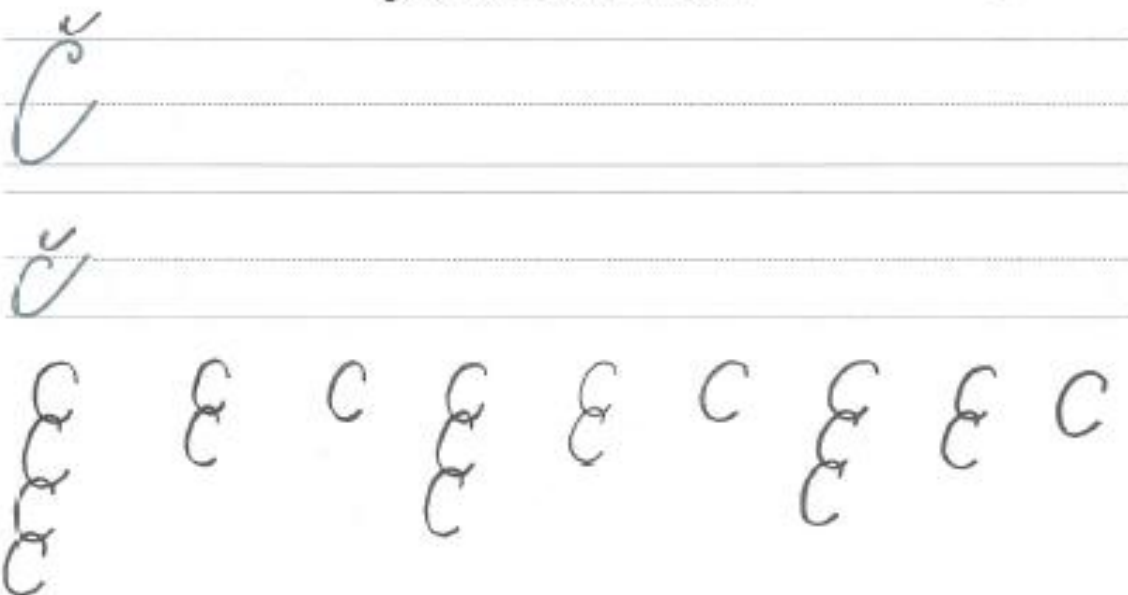
Nácvik psaní – viz Slabikář

Pojmenování obrázků – společně popisujeme. Hledáme slova obsahující písmeno č. Dbáme na správnou výslovnost slov, obsahujících písmeno č.

Doplňujeme svislé řady - automatizace psacího pohybu. Dbáme na správnou hygienu psaní.

Co si dá Číňan do čaje? Pozor, musí to začínat na písmeno **C**.

Dokresli všechny řetězy, aby byly stejně dlouhé.

Malovaný dopis - čteme (párové čtení - slabší žáci s pomocí učitelky): Obtížná slova opakujeme hlasitě – čte celá třída

VŠICHNI MÁME RÁDI JARO. Z NEBE SE
 NA NÁS USMÍVÁ A DNY JSOU
 STÁLE DELŠÍ. Z TEPLÝCH KRAJIN SE
 K NÁM VRACEJÍ . NĚKDY JE TEPLO,
 JINDY A NOSÍME . KDYŽ SE SE-
 JDOU DĚŠŤ A , OBJEVÍ SE BAREVNÁ
. NA JAŘE JE HEZKY NA . CO
 NA NÍ PO ZIMĚ VYKVETLO ? POZNAŠ
 NĚKTERÉ JARNÍ   ?
 VŽDYCKY STEJNÁ, NIKDY JINÁ, TO JE PŘECE .
 POTMĚŠILÁ JAKO , ŘÍKÁME JÍ .
 NENÁPADNÁ ZTRACENKA, MODROMODRÁ .
 NA NĚJ LETĚL. CO TO JE ? NO .
 SLUNÍČKU PAK POŠLE DÍK ZA SVOU BARVU .
 A POSLEDNÍ HÁDANKA. BÍLOU TVÁŘ MÁ .

Pracovní list – hledej slova – napiš je, zakroužkuj ve slově písmeno č:

Srovnej správně písmena v každém obrázku, aby tvořila slova.

5.5.3 LOGOPEDICKÉ CVIČENÍ PRO HLÁSKU „D“

Věková kategorie: 6- 7 let

Pomůcky:

dřevěné tyčky (ozvučná dřívka), CD přehrávač + CD se zvuky,

Motivace:

„Zavřete si chvilku oči a poslouchajte.“ (Po chvilce děti říkají, co slyšely – auto, kroky, vítr,...).

„Tak to zkuste ještě jednou.“ Učitelka pustí zvuky z lesa – ptačí zpěv, lámání větve, bublání potůčku, houkání sovy, ...

„Víte, kde jsme?“ Děti hádají. „Ano v lese.“

„V lese jsou **duby**, roste tam **bedla**, nad lesem je **duha**. Na dubu je **hnízdo** a v něm bydlí **datel**. Blízko dubu spí **medvěd**. Medvěd si lehne **na záda**. (Děti simultánní pantomimou předvádějí určená slova.)

Dechové cvičení:

Les voní – nádech, výdech

Mírně fouká větřík – foukneme kamarádovi do vlásků

Větve se hýbou a les jemně šumí – prodlužujeme výdechový proud ššššššš (lze přidat pohyb paží „větvi“ ze vzpažení do připažení současně s výdechovým proudem)

Motorika mluvidel:

Datel hlídá datlíky, dosud mají dudlíky. Až dorostou jako táta, budou dlabat červíky.	• Špulení rtů – „dudlíky“ • Ťukání špičkou jazyka za horní zuby (jako datel) • Pohyb jazyka po dolní a horní dásni, těsně za zuby • Vyplazování jazyka (červík leze nahoru, dolů, ...)
--	---

D, d, d, d, d, d, datel dlabe do dubu.	• Říkáme a rytmizujeme (ťukáme prstem do dlaně)
---	---

Sluchové vnímání a fonematický sluch:

„Poslouchej, co řekl datel a potom to zkus jako on.“

Datel řekl:	Ťukáme dřívkem o zem:
bed-la	. .
du-ha	. .
ja-ho-da	. . .
ža-lu-dy	. . .

du-dek	. .
dub	.
med-věd	. .

Pokaždé, když uslyšíš o někom z datlí rodiny, ťukni dřívkem o zem. V datlí rodině bydlí datel, datlice a datlíci.

„Byl jednou jeden **datel** a ten bydlel v lese na dubu, spolu s paní **datlicí**. Měli spolu malé **datlíky**. **Datlíci** byli ještě malí a dudlali dudlíky. Jednou letěla paní **datlice** za paní dudkovou na návštěvu a tak musel pan **datel** hlídat malé **datlíky**. Aby jim nebyla dlouhá chvíle, hráli spolu hry.“:

Datel (učitelka) hláskuje slova, děti (datlíci) říkají celé slovo.

Hry pro rozvoj slovní zásoby a automatizaci hlásky

(Např. hry se slovy, hádanky, říkanky s pohybovým doprovodem, rytmizace, pracovní listy, grafomotorika, zrková cvičení, hmatová cvičení, relaxace, apod. dle fantazie učitelky)

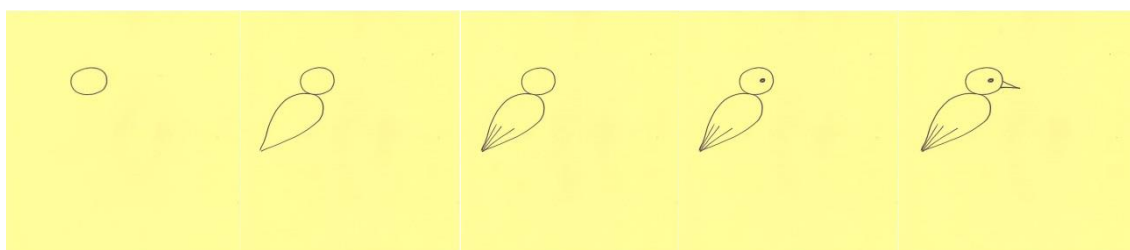
- Obtahování písmena prstem – lze využít smírková písmena (u obtahování můžeme vyslovovat DDDD)
- V řadě obrázků, předmětů najdi ty, jejichž pojmenování začíná na D
- Hledáme slova začínající na D, lze využít i pro spolupráci s rodiči (na velký formát napíšeme D a najdeme s dětmi pár slov, která na hlásku D začínají. Nehotový výkres pověsíme do šatny, kde mají děti možnost spolu s rodiči přidat další slova případně kresby).
- Dokola teď chodíme, co je v koši nevíme – děti chodí po kruhu, postupně vytahují obrázky se slovy na D a říkají, co je na obrázku
- Poznáš slovo? Učitelka hláskuje slovo, děti určují, zpočátku využít obrázky
- Kouzelné slůvko – učitelka říká slova (věty), pokud zazní domluvené slovo, děti např. tlesknou, ťuknou, ...
- Kimovy hry – zapamatovat si obrázky, předměty pod šátkem (např. jeden odebrat, děti hádají, který)
- Pohybová hra (hrajeme jako Na peška)

Evropský sociální fond

Praha a EU – Investujeme do vaší budoucnosti

Hádej, hádej, Adame,
kdo tu babu dostane.
Komu babu dám,
bude honit sám...

- Kreslení podle říkadla

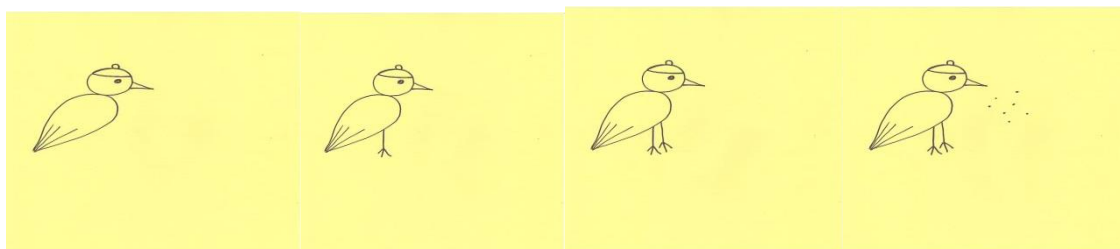
Datel

hlídá

dat-lí-ky,

dosud

ma-jí

dud-lí-ky.

Až vy-ros-tou

ja-ko tá-ta,

bu-dou dla-bat čer-ví-ky.

- Malovaný dopis

Malovaný dopis

bydlel ve velkém dubu

Byl v

doktorem. Pomáhal všem, ale hlavně velkým, košatým

Když

onemocněl, zežloutly mu listy, začaly opadávat
a dub smutně šuměl.

To hned přiletěl

a už bylo slyšet tukaní.
Každý ho díky jeho červené

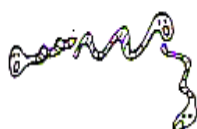

poznal.

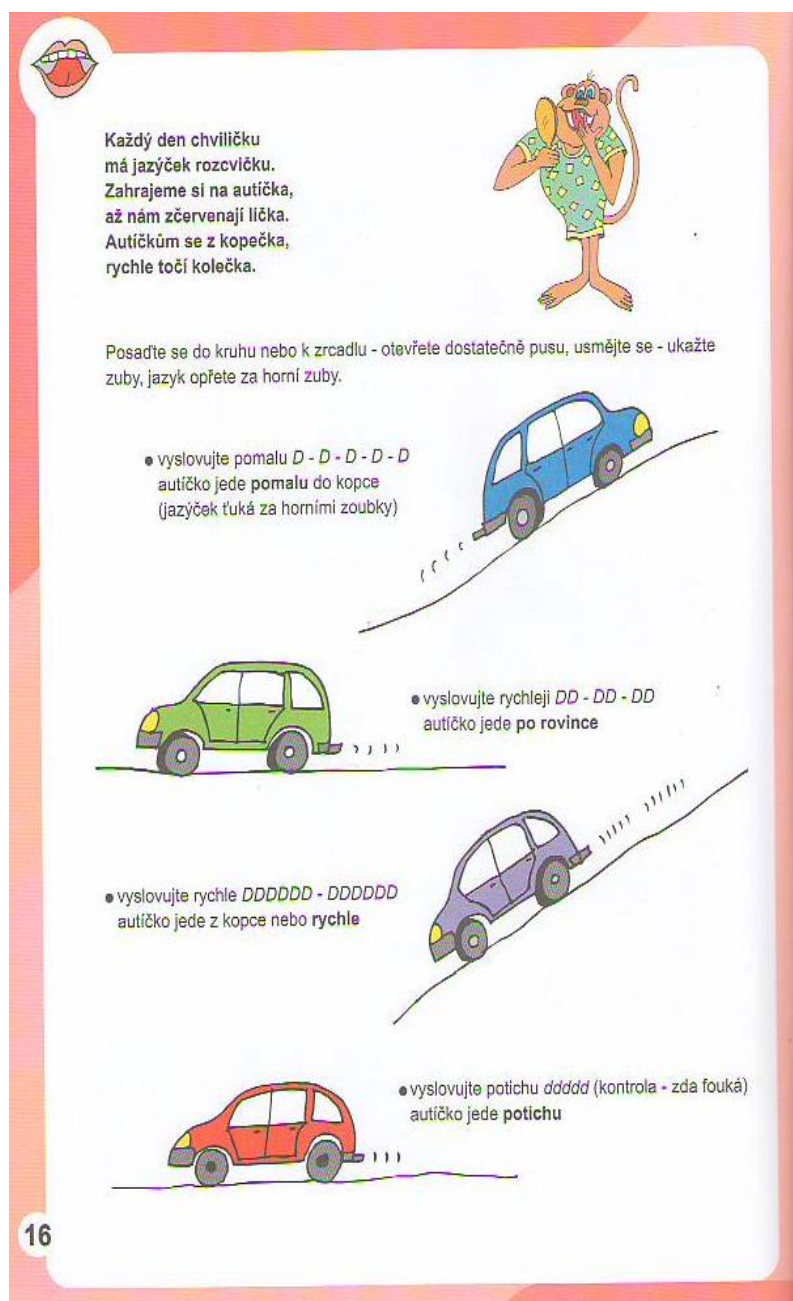
Začal léčit: tukan, proťukával, prohlížel,
Vytahoval všechny

zlobivé

jen pak vesele zašuměl
poděkování.

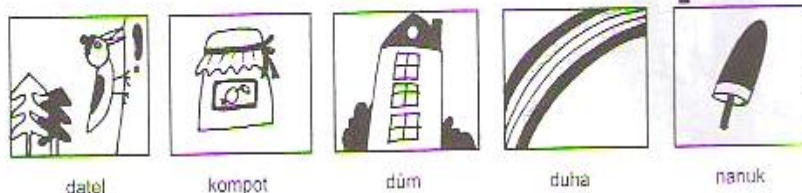
- Hra s autíčky – děti jezdí malým autíčkem do kopce, z kopce, říkají d, d, d, zpomalují, zrychlují (nejdříve využít tento obrázek, potom můžeme použít i opravdová autíčka a nakreslenou dráhu).

*Grafomotorika :

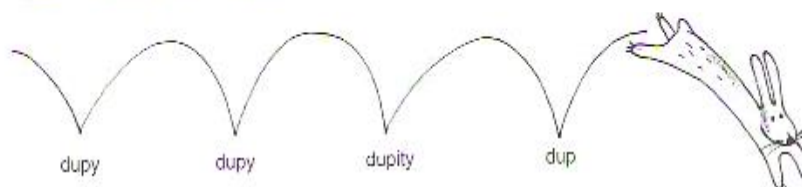
tečky – ťukání datla dráhy – auto (tužka) sleduje různé dráhy (při kreslení lze říkat d,

4. Najdi obrázky, které **nezačínají** na písmenko D:

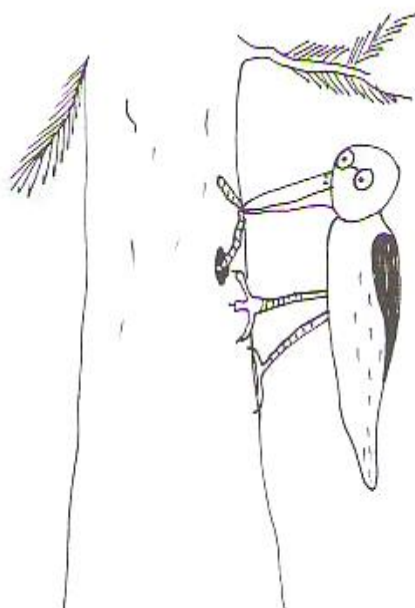
5. Uvolňovací cvik **pro** tvoji ručičku:

Zajíc **dupe** dupy - dupy - dupity - dup.

6. Přečti si **malovaný** dopis.

7. Jak doktor **datel** létal ze stromu na **strom**, ztratil **cestou** čepičku. **Dokresli** mu čepičku s nějakým hezkým **lesním** vzorem.

d, d)

5.5.4 JAZYKOVÁ CHVILKA V HODINĚ ČESKÉHO JAZYKA - LOGOPEDICKÉ CVIČENÍ PRO NÁCVIK HLÁSKY A PÍSMENA „L“

Věková kategorie: 6 - 7 let

Časová dotace: 45 minut (vyučovací jednotka)

Pomůcky:

živá abeceda, pracovní listy, tužky (trojhránek), PC – interaktivní tabule, bzučák

Souhláska dásňová – L

I. část zahájení - popis nácviku

- otevři ústa, opři jazyk za horní dásně a potom olízni zuby směrem dolů. Přitom zpívej: lalala (od šepotu po hlasité opakování). Písnička Skákal pes.

II. Automasáž mluvidel - masáž dásní před i za zuby, (kolotoč), střídavá masáž měkkého a tvrdého patra špičkou jazyka

III. Dechová cvičení – rty do kroužku, nádech nosem, pravá ruka na břicho, pomalu vypouštíme vzduch a sledujeme pohyb břicha, nádech pomalým vzpažením a výdech velmi pomalým pohybem paží dolů

IV. Artikulační cvičení : učitelka se správnou artilací vyslovuje obtížná slova (viz text z živé abecedy), žáci opakuji, vytleskávají po slabikách, vybzučí na bzučáku

L,l	
lev, les	.
list	.
lod'	.
pole, louka	..
liška	..
lavice	...
hole	..

V. Hry pro rozvoj slovní zásoby a automatizaci hlásky

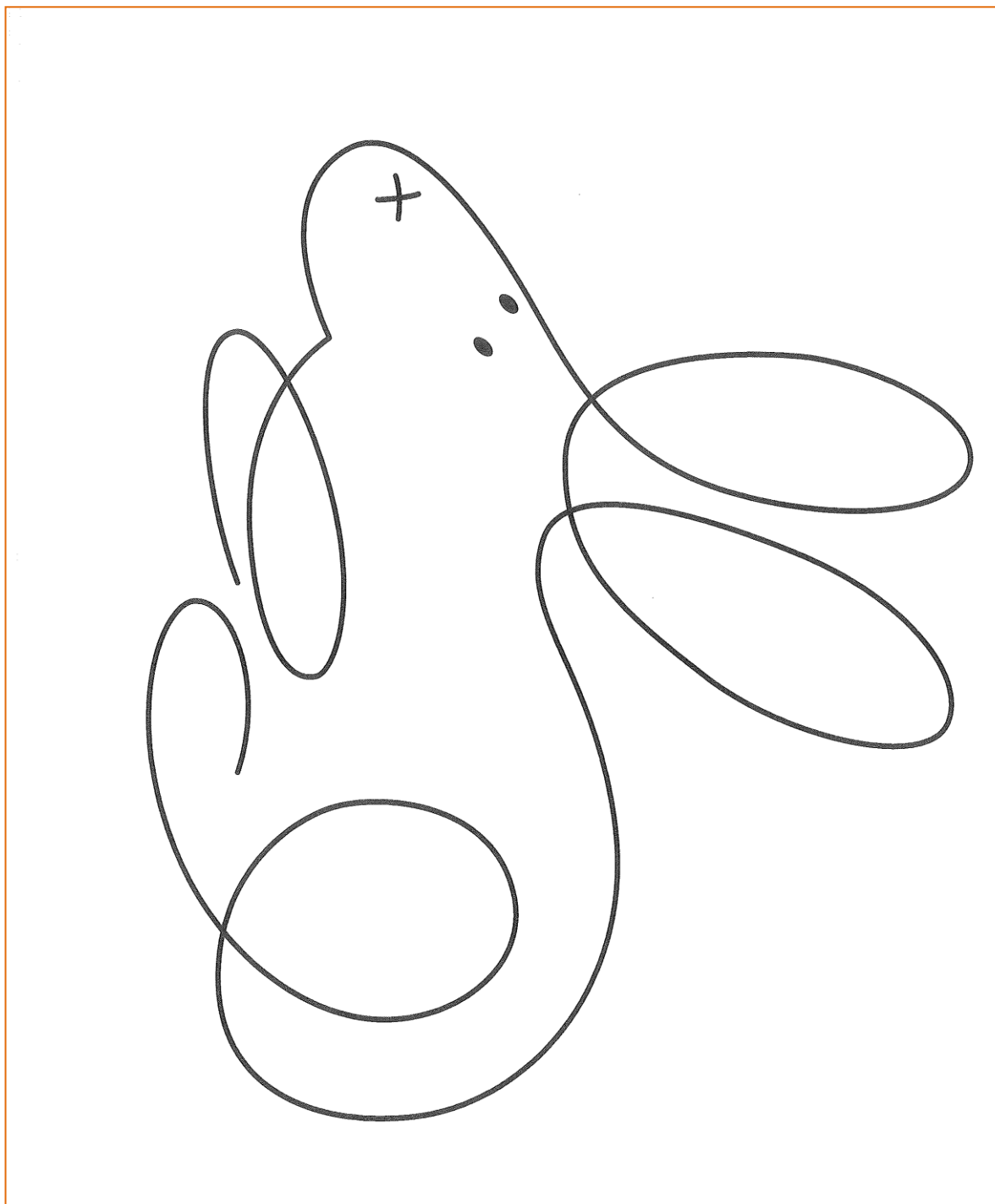
(Např. hry se slovy, hádanky, říkanky s pohybovým doprovodem, rytmižace, pracovní listy, grafomotorika, zrková cvičení, hmatová cvičení, relaxace, apod. dle fantazie učitelky)

VI. Nácvik čtení (viz pracovní list - příloha)

– hledáme slova obsahující l,L – viz pracovní list (příloha)

VII. Obtahování písmena - uchopíme tužku a ve vzduchu -grafomotorická cvičení - viz pracovní list – příloha).

Před psaním procvičení prstů, uvolnění zápěstí. Motivační básnička : „Ťuká, ťuká deštiček...“

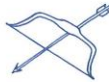
Lev je šelma veliká,
ví to celá Afrika,
lví kluci a děvčata
i malinká lvíčata.

1. Písmena vymaluj a vymodeluj.

L l

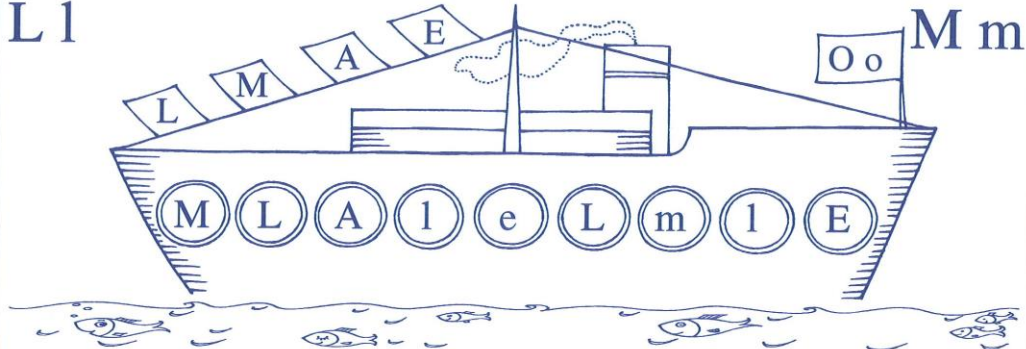
2. Vyznač, kde slyšíš hlásku l.

	☐		☐
	☐		☐
	☐		☐

3. Postupuj podle zadání na str. 6, cv. 3, ale rozlišuj hlásku a písmeno l. Vyznač počet slabik a doplň písmena.

				
☐	☐	☐	☐	☐
				
☐	☐	☐	☐	☐
				
☐	☐	☐	☐	☐

4. Vyhledej písmena L, l a dej je do červeného kroužku. Obrázek vymaluj. Jaká může být loď?

L l

M m

5. Zazpívejte známé písničky na slabiku la. Zopakujte je se slabikou lo, le, lu, li.

L

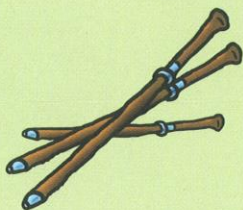
POLE

LES

HOLE

 Nad a nad se neslo

halali. Byl hon. Honci šli

 a bušili dlouhými . Ušák hnědý

jako hlína se choulil v jamce a bál se.

Už zažil několik honů a věděl, že se

nesmí nechat vyhnat. Honci přešli.

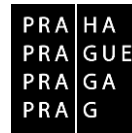
Ušák vyskočil a vesele hopkal po

 Nad a se neslo halali.

Hon skončil.

OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA
ADAPTABILITA

6. Rady rodičům:

- poslouchejte trpělivě, co vaše dítě říká, ne jak to říká – odpovídejte a reagujte na obsah sdělení
- nepřerušujte dítě, když mluví
- při rozhovoru s dítětem udržujte přirozený oční kontakt – dívejte se dítěti do očí, pokud mluví
- najděte si denně několik minut, které zasvětíte rozhovoru se svým dítětem, a to nevzrušeným, klidným, mírným způsobem
- nalezněte způsob, jak ukázat svému dítěti, že je máte rádi a vážíte si ho a že vás těší být spolu

7. Použitá literatura

Kazdová, Vlastimila: *Výchova řeči předškoláka i doma*, Jihlava, 2014, 1. vydání

Synek, František: *Říkáme si s dětmi*, Arhat, 1994, 1. vydání

Strejčková, Ludmila. Slabochová, Vladimíra: *Logopedie – Texty, hry a úkoly pro nácvik výslovnost, Fragment, 2004, 1. vydání*

Pilařová, Marie: *Šimonovy pracovní listy – grafomotorické cvičení (než začnu psát, budu si s pastelkou hrát)*, Portál, 2009

Mgr. Štěrbá, Karel: *Netradiční formy logopedické péče*, Praha, SEPTIMA, 1993

Petráš, Štěpán: *Logopedie v praxi*, Praha: SEPTIMA, 1995. ISBN 80-85801

Doležalová, Jana: *Prvopočáteční čtení*. Hradec Králové: GAUDEAMUS 1998. ISBN 80-7041-938-5.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání KUSTOD (č. j. 551/2007) – učebnice a pracovní listy pro 1. ročník ZŠ, využívané v rámci ŠVP

Programy pro interaktivní tabuli v rámci ŠVP školy

Miklíková, Veronika, Charamzová, Alena: *Logopedické hry*, Stařeč: INFRA, s. r. o, 2011.

Dolejší, Pavel: *Jak se naučit správně vyslovovat*, Humpolec: Pavel Dolejší, 2005. ISBN 80-86480-66-6.

Páníková, Irena, Kolbábková, Helena, Ondráková, Lenka. *Kytice*. 2011

www.Kafomet.cz

Použila jsem i náměty a nápady ze seminářů:

Máša Hlávková - Hlasová cvičení (součást semináře dramatické výchovy)

PhDr. Jana Doležalová, PhD – Rozvíjení grafomotoriky prostřednictvím rytmických cvičení